

Všetky tieto nezhody odstráni uvedenie nového teritoriálneho delenia do života a sledovanie informácií podľa genetických odlišností.

V budúcnosti bude možno uvažovať o zjednotení genetického členenia na ložiská aj s banskoprávnymi záujmami, napr. v tom, že každé ložisko by malo svoj dobývací priestor.

Navrhnutá terminológia a z nej vychodiace teritoriálne vymedzenie ložísk umožňuje organizačne výhodne spojiť záujmy všetkých organizácií. Zjednocuje názory na metalogenetické jednotky. Odporúčame ju preto čo najskôr uviesť do praxe všetkých zainteresovaných organizácií. Bude to mať veľký význam pre strojnovýpočtové spracúvanie informácií, ktorého zavedenie je neodkladné. Pomôže získať prehľad,

zrýchliť a zjednodušiť informačný cyklus od výučby geologicko-montanistických vied cez základný výskum a geologický prieskum, cez výstavbu a ťažbu ložísk až po zhromaždenie všetkých údajov na úplné hodnotenie po vyťažení ložiska v príslušnej exploatačnej etape.

LITERATÚRA

- I l a v s k ý, J. -- S l a v k a y, M. 1980: Súčasná metalogenetická literatúra. *Mineralia slov.*, 12, s. 131—143.
- I l a v s k ý, J. (red.) 1976: Vysvetlivky k metalogenetickej mape Západných Karpát. *Manuskript — GÚDS Bratislava*, s. 94—98 a 691—730.
- Záujmová štúdia baníckej činnosti v severnej časti rudného rájónu Slanské vrchy. *Manuskript — Rudný projekt Košice 1980.*

RECENZIA

I v a n H e r č k o et al.: **Z dejín geologických vied na Slovensku.** 1. vyd. Martin, Osveta 1981. 285 s.

V ostatných rokoch sa začala venovať väčšia pozornosť historickému výskumu dejín geologických disciplín na území Slovenska. Okrem niekoľkých monografií (napr. Vozár a i.) a väčšieho počtu článkov s historickou tematikou uverejnených v rozličných časopisoch je jej výsledkom aj založenie samostatnej odbornej skupiny pre históriu slovenského baníctva a geológie v rámci Slovenskej banskej spoločnosti ČSVTS.

V úvodnej kapitole recenzovaného zborníka, ktorý pre Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici v náklade 1000 výtlačkov vydala Osveta v Martine, sa uvádza, že východiskom boli referáty zo seminárov s historickou tematikou, ktoré sa uskutočnili roku 1977 (250. výročie narodenia M. J. Jacquina a 150. výročie narodenia D. Štúra) a roku 1978. Hlavným organizátorom seminárov bolo Slovenské banské múzeum. Na seminároch bolo dovedna 23 referátov, ale iba 12 z nich je zahrnutých do zborníka. Chýbajú referáty J. Nováka, J. Buriana, V. V. Tichomirova, N. N. Barchatovovej, S. Czarnieckého, Z. Martiniovej, L. V. Prikrýla, I. Herčka, L. Jesenáka a J. Stankoviča. Je zaujímavé, že prvý zo seminárov bol venovaný 250. výročiu narodenia prvého profesora chémie, mineralógie a metalurgie na Banskej akadé-

mii v Banskej Štiavnici, ale práve medzi chýbajúcimi referátmi je aj úvodný referát J. Nováka dotýkajúci sa vedeckej činnosti M. J. Jacquina. Tento fakt, ako aj ďalšie svedčia o subjektívnom prístupe zostavovateľa zborníka. Ak by mal byť zborníkom, na aké sme z podobných odborných podujatí zvyknutí, mal by obsahovať všetky referáty prednesené na seminároch. Výber referátov predkladá autorský kolektív verejnosti vo forme publikácie obsahovo orientovanej hlavne na oblasť Banskej Štiavnice a na mená odborníkov, ktorí sa v minulosti najviac zaslúžili o jej hospodársky rozvoj a rozvoj geologických disciplín, a to je v rozpore aj s názvom zborníka.

Časti zborníka sú usporiadané do samostatných monotematických príspevkov, ktoré nepodávajú ucelený obraz o vývoji geologických disciplín na území celého Slovenska do konca minulého storočia. Najstaršie údaje o geognostickom bádání na území dnešného Slovenska a v príťahých krajinách podáva J. Gindl. Ďalšie dva príspevky (I. Herčko) sa dotýkajú histórie mineralogických a geognostických výskumov banskoštiavnického rudného revíru v druhej polovici 18. a v prvej polovici 19. storočia. Pri celkovo dobrej úrovni príspevkov možno autorovi vytknúť nevhodné opakovanie niektorých historických faktov (napr. J. Jónas, s. 68, 76—81, 108—109 a i.). Dielo Antona Rupprechta, profesora banskej akadémie, hodnotí v samostatnom príspevku M. Hock. Historické poznatky o založení Mineralogickej spoločnosti v Banskej Štiavnici roku 1811 sú obsahom ďalšieho príspevku

I. Herčku. Pôsobenie a vedecký prínos posledného profesora chémie, mineralógie a hutníctva v prvej etape existencie banskej akadémie H. Höringa, rodáka zo Smolníka, zhodnotil vo svojom príspevku Š. Buzalka. Zaslúžil sa hlavne o modernizáciu vysokých pecí na spracovanie drahých kovov. Na prvom seminári v marci 1977 odznel príspevok J. Barana o súbornom diele francúzskeho geológa a mineralóga F. S. Beudanta, priekopníka geologických disciplín na Slovensku v prvej polovici 19. storočia (príspevok nie je v zborníku), lenže zostavovateľ zborníka vybral z druhého seminára menej hodnotný príspevok J. Jancsyho K 160. výročiu cesty francúzskeho mineralóga a geológa F. S. Beudanta po Slovensku, ktorý si všima viac cestopisných poznámok ako celkového vedeckého profilu tohto francúzskeho prírodovedca. M. Hock v ďalšom samostatnom príspevku hodnotí dielo A. Wehrleho, chemika, mineralóga a hutníka, ktorý prednášal na banskej akadémii v rokoch 1820—1835. V decembri 1849 bol založený Ríšsky geologický ústav vo Viedni. Jeho podiel na geologickom výskume banskoštiavnického rudného revíru v ďalšom príspevku zhodnotil Š. Buzalka. Riaditeľom tohto ústavu bol v rokoch 1885 až 1892 aj Dionýz Štúr. Život a dielo tohto vynikajúceho prírodovedca hodnotí príspevok L. Ivana. V texte je viac neprijemných tlačových chýb (napr. na s. 192 a pri obr. 8 na s. 201). Mineralogickým zbierkam bansko-bystrického lekára S. Bothára je venovaný krátky príspevok I. Bozalkovej. Metódy vyhľadávania ložísk v rudných baniach v Spišsko-gemerskom rudohorí v rokoch 1850—1945 opisuje v samostatnom príspevku R. Magula.

Posledným príspevkom zborníka je Vznik a činnosť geologických inštitúcií na Slovensku v rokoch 1918—1978 od L. Ivana. Autor rozdelil problematiku na 5 časových úsekov: 1918—1938, 1938—1948, 1948—1958, 1958—1968, 1968—1978. Aj napriek mnohým kladom, ktoré príspevok má, je najslabším z celého zborníka a znehodnocuje jeho celkovú historickú a odbornú hodnotu. Autor sa zameľoval hlavne na rozličné organizačné zmeny a ich dosah v zložitom vývoji slovenskej geológie. Menej pozornosti venuje skutočnej činnosti a výsledkom výskumných a prieskumných pracovísk, ktoré sa na geologickom výskume a prieskume územia Slovenska zúčastňujú. V príspevku sú časté nevhodné a nepresné formulácie, subjektívne náhľady a závery, vzájomná nevyváženosť významu a podielu jednotlivých organizácií (napríklad GÚDS, ktorého objem výskumných prác v roku 1978 dosiahol okolo 120 mil. Kčs), ktorá u jedných vyúsťuje až do ročného počtu analýz (s. 263) a u iných len do všeobecného konštatovania (napr. Geofond a i.). Príspevok nedocneňuje prínos niektorých jednotlivcov (V. Čechovič) a naopak neúmerne vyzdvihuje iných (J. Volko-Starohorský, A. Bergfest). Väčšiu pozornosť by si zaslúžil aj po-

diel českej geológie (akad. J. Koutek a i.) na geologickom výskume Slovenska v období medzi svetovými vojnami. V príspevku chýba čo i len zmienka o existencii Geofyzikálneho ústavu SAV, Banického ústavu SAV, Geofyziky, závod Bratislava, orientovaného hlavne na geofyzikálny výskum Slovenska, a iných organizáciách, ktorých činnosť veľmi úzko súvisí s geológiou a výskumom nerastných surovín (ÚVR Košice, BVÚ Prievidza, VVZ pri NPP Bratislava, výskumné pracovisko KZ Košice v Michalovciach a pod.). Na s. 268 sa uvádza, že Slovenská geologická rada je najvyšším orgánom geológie na Slovensku. V skutočnosti ide len o dobrovoľný fakultatívny orgán (bez právomoci), ktorý už niekoľko rokov nepracuje. Na s. 275 sú napríklad uvedené iba „geologické“ katedry Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, čím vzniká mylný názor, že táto fakulta vychováva len odborníkov geologických profesií. V tejto súvislosti treba pripomenúť aj prácu Katedry geotechniky Stavebnej fakulty SVST v Bratislave pri riešení problémov inžinierskej geológie. Pokiaľ ide o ostatné vysoké školy negeologického zamerania na Slovensku, geológia sa prednáša len v rozsahu úmernom potrebám ich absolventov. Z hľadiska celkového vývoja a profilácie organizácií sa prejavuje ako nevhodné stanovenie niektorých časových hraníc, ktoré narušajú kontinuitu vývoja, a tak sa opakujú jednotlivé organizácie, ktoré reorganizačné úpravy zásadnejšie nepostihli. Nehodnotí sa význam medzinárodnej spolupráce v rámci socialistických krajín (RVHP, KBGA), ktorá sa hlavne po roku 1968 podstatne prehĺbila. Dostatočne sa nedoceňujú ani výsledky geologického výskumu a prieskumu, ktoré najmä v sedemdesiatych rokoch zaradili geológiu ako celok medzi dôležité odvetvia národného hospodárstva. Príspevok doslova ignoruje súčasné rozdelenie geologického výskumu na štátny program základného výskumu (SAV, vysoké školy), štátny plán rozvoja vedy a techniky (GÚDS a i.) a geologický prieskum hradený zo štátneho rozpočtu, čím vzniká neprehľadnosť pri posudzovaní činnosti jednotlivých organizácií. Treba pripomenúť, že ide o publikáciu s historickou tematikou určenú odbornej a laickej verejnosti, a preto mala podať verný obraz o situácii v geologickom výskume a prieskume Slovenska do roku 1978. Je neodpustiteľnou chybou, že publikáciu pred vydaním neposúdil odborník, ktorý situáciu v geologickom výskume a prieskume dôverne pozná. Tým by sa boli nedostatky včas odstránili a čitateľská verejnosť dnes mohla mať prácu na dobrej odbornej a historickej úrovni.

Treba oceniť úsilie autorského kolektívu knižnou formou sprístupniť širšej verejnosti kapitoly z histórie geologického výskumu na Slovensku. Ziaľ, ušľachtilý cieľ ostal len v polovici cesty.

Pavel Malík